

Krönika publicerad i Miljöaktuell, t juni 2000

Mellanrum av tystnad

”Buller är förvisso störande, men hotar inte vår överlevnad. Det är en av de tråkigaste miljöfrågorna.”

Så tänkte jag ända till jag fick smak för tystnaden.

Sedan fyra år tillbaka tillhör jag det fåtal som lever bullerfritt. Visst åker en och annan bil förbi på landsvägen. Men däremellan är det tyst, riktigt tyst.

Det verkar som att det är just bakgrunden som gör skillnaden. Det är väl som med himlen: Bara på en riktigt svart natthimmel kan man se stjärnorna över hela valvet.

Helt tyst är det naturligtvis inte här heller. Fåglarna kvittrar, ibland mycket högljutt. Vinden skapar allehanda rasslande och vinande ljud. Människor pratar ibland, humlorna surrar, en timmerbil slamrar förbi. Men i varje mellanrum hör jag tystnaden.

Tidvis hör jag också tystnaden mellan tankarna inne i huvudet. I de stunderna upplever jag intensiv kontakt med livet självt.

Det är inte alltid så. Jag är väl förtrogen med den ”inre bullermatta” mot vilken tydliga tankespor är svåra att urskilja. När det inre bakgrundssorlet blir för högt kan jag bli tvungen att tala högt för mig själv för att inte tappa tråden.

Att överrösta ja, det är ett beprövat knep. Jag hade en gång en lärare i muntlig framställan som menade att man bör upprepa allt viktig tre gånger under ett föredrag, eftersom man kan utgå ifrån att folk inte hör.

När vi upprepar och överröstar allt mer kan bara en sak hända: vi lär oss att inte lyssna.

Vilket inte betyder att vi inte påverkas! Ljudvågor berör oss fysiskt och psykiskt även om vi inte uppmärksammar dem. Ljud påverkar hjärta, mage, andning, muskelreaktioner, blodkärl, hormoner, sömnrhyth, arbetstempo...

För mig blir miljöproblemet buller mer intressant om vi vänder på det: Hur många människor har tillgång till en tyst bakgrundsmiljö? Vid en inventering i två mindre kommuner hittades fyra ”tysta områden”. Bara ett par procent av invånarna i de två kommunerna har glädjen att vara permanent bosatta där.

Den förskjutning av uppmärksamheten från punktutsläpp till diffusa utsläpp som har skett för miljöskadliga ämnen tycks inte ha påverkat vår syn på buller. Buller bedöms fortfarande för en utsläppskälla i taget och åtgärder handlar ofta om att ljudisolera husen, medan bullret ute ökar.

Buller är inte bara frågan om decibel utan också om spridningen av ”syntetiska informationsopor”. Till exempel den elektroniska röst som ropar ut hållplatserna på min lokalbuss. Jag har fantiserat mycket om ifall den mekaniska rösten är tidsinställd, kilometerinställd eller om chauffören måste trycka på en knapp varje gång. Men framför allt:

Varför uppfinns sådana apparater överhuvudtaget? Och hur känns det att vara busschaufför när en maskin tagit över ljudrummet i bussen?

Att yttre vidder förmår öppna upp inre vidder vet varje seglare eller fjällvandrare. Inte lika ofta tänker vi på att vår vardagsmiljö som kanske saknar både rymd och tystnad också påverkar vår kropp och själ – men fler dagar om året. Det är onekligen svårare att uppleva stunder av tystnad i det inre om det inte finns tysta stunder i det yttre.

Småfåglar som lever nära motorvägar lär redan ha anpassat sig till ständigt buller. Borta är finstämdhet och den utsirade sången. De satsar allt på att höras.

Vad händer med oss människor när vi anpassar oss till det ständiga brusset?